

Results. On the basis of theoretical analysis it was exposed that all those elements are revealed in the structure of research activity, that there are elements of creative activity: reason is an aggregate of the socially conditioned and personality necessities, which is directed on the subject research; purpose – is a receipt of objective new knowledge about reality; object – selected for the study of reality; subject is an aggregate of the set properties of object; process is a sequence of executions, flowing in accordance with logic of scientific research; product – is an objectively new knowledge about reality.

Research activity is one of numerous forms of creative activity. Consequently, research activity is an instrument in formation and development of creative competence.

Intercommunication of research and creative activity is represented. Description of students' research activity types is given: educational-research and extra-curricular research activity.

The forms of students' extra-curricular research activity of technical higher educational establishments are determined: scientific conferences; scientific forums, competitions; exhibitions of scientific and technical creation of youth; students' scientific society, design office; temporal creative groups; research works; competitions of grants.

The accordance of organizational forms and matter of students' extra-curricular research activity of technical higher educational establishment is represented. A conclusion about estimating the level of formation of motivational, cognitive and action-practical components of creative competence of technical higher educational establishment students' is formulated.

Originality. On the basis of products of students' extra-curricular research activity of technical higher educational establishments it is possible to estimate formed of action-practical components of creative competence of technical higher educational establishment students'.

Conclusion. The presence of the developed products of students' extra-curricular research activity supports positive motivation for students to carrying on scientific activity, that straight determines the level of formed of motivational component of creative competence of technical higher educational establishment students'.

Perspective is that extra-curricular research activity provides formation of students' creative competence that will be confirmed in our further researches.

Key words: *research activity, extra-curricular research activity, components of extra-curricular research activity, students, creative competences, forms of extra-curricular research activity.*

УДК 377.3

Герасімова Н. Є., кандидат психологічних наук,
доцент кафедри загальної педагогіки і психології
ННІ педагогічної освіти, соціальної роботи і
мистецтва Черкаського національного
університету імені Богдана Хмельницького;

Герасімова І. В., кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри загальної педагогіки і психології
ННІ педагогічної освіти, соціальної роботи і
мистецтва Черкаського національного
університету імені Богдана Хмельницького,
транзактний аналітик

ДО ПИТАННЯ ВНУТРІШНЬООСОБИСТІСНОГО КОНФЛІКТУ В КОНТЕКСТІ АДАПТАЦІЇ ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО УМОВ НАВЧАННЯ У ВНЗ

Розглянуто питання сучасного стану вивчення проблеми внутрішньоособистісного конфлікту як чинника адаптації, який характеризується розглядом взаємозв'язку цих категорій у двох площинах: внутрішньоособистісний конфлікт вивчається як рушійна сила, джерело саморозвитку в процесі адаптації та як провідний індикатор ускладнень адаптації. Визначено, що вплив внутрішньоособистісного конфлікту на перебіг адаптації залежить від

самовизначення особистості в умовах складної взаємодії зовнішніх (соціально детермінованих) і внутрішніх (індивідуально-особистісних) чинників. Наголошено, що психологічні змісти внутрішньоособистісних конфліктних переживань мають високий ступінь індивідуальної диференціації і тим самим визначають унікальність їх сприйняття та інтерпретації конкретною людиною.

Ключові слова: внутрішньоособистісний конфлікт, соціалізація, соціальна ситуація розвитку, конфліктні переживання, конфліктогени, соціальна адаптація, самоставлення, особистісна активність.

Постановка проблеми. Однією з найбільш суттєвих властивостей людської поведінки є те, що вона соціальна за своєю сутністю, оскільки формується та реалізується в суспільстві. У цілому поведінка особистості відображає об'єктивні закономірності середовища, яке її оточує. Сучасні психологічні дослідження ситуації розвитку в період студентства вказують на підвищену соціально-рольову неоднозначність, складність соціально-психологічних завдань дорослішання, підкреслюють неминучу обумовленість їх вирішення моментами переживання внутрішньої конфліктності, психологічної дезорієнтованості, емоційного дискомфорту. Саме соціальне середовище, у першу чергу, впливає на формування тих чи тих якостей особистості і саме цей необхідний набір якостей і характеристик дає змогу їй виконувати певні соціальні ролі, тобто адаптуватися до певних соціальних умов.

Ефективність інтеграції студентської молоді у професійний та соціальний світ значною мірою залежить від сформованості в молодих людей здатності вирішувати складні життєві ситуації, обирати адекватні способи розв'язання життєвих проблем без незворотних негативних наслідків і особистісних деформацій. Одним із головних завдань вищої школи є формування саме таких життєвих компетентностей молодих людей, які б забезпечили актуальну та майбутню реалізацію їхнього професійного та особистісного потенціалу. Актуальність проблеми виявлення і прогнозування характеру впливу внутрішньоособистісних конфліктів на адаптацію студентів обумовлена тим, що потребує вирішення питань, які пов'язані не тільки з пошуком шляхів усунення або запобігання кризових форм конфліктних переживань, але, перш за все, з виокремленням умов, за яких молода людина спроможна використати позитивний потенціал цих переживань.

Проблема внутрішньоособистісних конфліктів у контексті адаптації студентської молоді набуває особливого значення через зростання конфліктогенних чинників сучасного життя. Джерелом їх виникнення виступають не лише закономірні глибинні трансформації ціннісно-нормативних основ суспільства, що постійно розвивається, але й специфічні труднощі «дорослішання», які обумовлені конкретним «простором-часом» адаптації в період студентства.

Соціальна адаптація – пристосування людини як соціоіндивіда, особистості, до певних норм, вимог, принципів, етикету нового соціального середовища у відповідності до вимог цього середовища, а також з урахуванням особистістю своїх власних індивідуальних якостей, особливостей психіки з метою пристосування, під ті умови та вимоги соціального середовища, що виникають у процесі комунікації, в інтересособистісних сферах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами соціально-психологічної адаптації особистості в різні роки займалися представники багатьох галузей науки – це філософи, психологи, педагоги і фізіологи.

У сучасній психологічній науці продуктивним підходом до розв'язання проблеми функціональної ролі конфлікту у становленні особистості є конфліктологічний підхід до проблеми адаптації. Його сутність полягає у визнанні конфліктної природи взаємодії суспільства і людини, положенні про родовий узаємозв'язок усіх рівнів прояву

психологічного феномену «конфлікт», що базується на ідеї розуміння внутрішньоособистісного конфлікту як суб'єктивного відображення людиною нерівномірності процесу її розвитку [1].

Конфліктологічний аналіз проблем адаптації здійснювався Л.С. Виготським, Е. Дюркгеймом, Р. Зіммеlem, Г. Козером, Г. С. Костюком, В.С. Мерліним, Р. Мертоном, В. Н. Мясичевим, К. Роджерсом, Р. Спенсером, З. Фрейдом, Э. Фроммом, К. Хорні та ін. Питанням особистісного становлення в юності присвячені роботи Л. І. Божович, О. І. Бондарчук, І. В. Дубровіної, Е. Еріксона, І. С. Кона, В. Ф. Моргуна, Х. Реймшмітта, Д. І. Фельдштейна та ін.; психологічній специфіці студентства як соціальної групи – роботи Б. Г. Ананьєва, Р. М. Грановської, Е. І. Ісаєва, Т. В. Кудрявцева, В. Т. Лісовського, С. В. Савченка, В. А. Семиченко, В. І. Слободчикова, О. П. Щотки та ін.

Проблематика внутрішньоособистісних конфліктів ґрунтовно розкрита у працях К. А. Абульханової-Славської, Л. І. Божович, Ф. Ю. Василюка, О. О. Донченко, О. М. Леонтьєва, Г. В. Ложкіна, П. В. Лушина, В. С. Мерліна, В. М. Мясичева, М. І. Пірен, Н. І. Пов'якель, Т. М. Титаренко, Н. В. Чепелевої, Т. С. Яценко та ін.

Слід зазначити, що основний акцент прикладних робіт даної тематики зроблений на внутрішньоособистісних конфліктах підліткового і раннього юнацького віку (Т. В. Драгунова, В. І. Ілійчук, І. С. Кон, С. Б. Кузікова, К. Н. Поліванова, Г. М. Прихожан, Л. О. Регуш, О. С. Тарновська, Н. Н. Толстих та ін.). Внутрішньоособистісні конфлікти періоду пізньої юності, до якого належить студентство, вивчаються у зв'язку з проблемою вікового розвитку (Н. Є. Герасімова, О. О. Донченко, Г. М. Дубчак, Л. Е. Орбан-Лембрік, Т. М. Титаренко, О. П. Щотка та ін.); проблемами професіоналізації (Н. Ю. Воляннюк, Е. Ф. Зеєр, Г. В. Ложкін, Н. І. Пов'якель, Н. В. Чепелева та ін.). Проте проблема внутрішньоособистісного конфлікту як детермінанти адаптації студентської молоді залишається недостатньо вивченою.

Мета статті – виявити особливості впливу внутрішньоособистісних конфліктів на адаптацію студентської молоді

Виклад основного матеріалу. Необхідною умовою успішної діяльності студента є засвоєння нових для нього особливостей навчання у ВНЗ, що усуває відчуття внутрішнього дискомфорту і блокує можливість конфлікту з середовищем. Виходячи з аналізу основних психологічних теорій особистісного розвитку, можна відзначити, що розуміння внутрішньоособистісного конфлікту в контексті адаптації є неоднозначним. Систематизація теоретичних підходів до проблеми внутрішньоособистісного конфлікту як чинника адаптації дозволила класифікувати їх за такими критеріями – «зміст вихідного протиріччя» та «імовірність конструктивного вирішення конфлікту». За результатами проведеного теоретичного аналізу виділено шість психологічних моделей внутрішньоособистісного конфлікту: психоаналітична (З. Фрейд, Е. Фромм, К. Хорні, А. Адлер), когнітивна (К. Левін, Р. Лазарус, Л. Фестингер, С. Фолкман), гуманістична (А. Маслоу, К. Роджерс, К. Юнг, В. Франкл), рольова (І. С. Кон, Я.Л. Коломінський, Р. Мертон, Т. Парсонс, Т. Шибутані), вікова (Л. С. Виготський, Л. І. Божович, Е. Еріксон), мотиваційно-сміслова (В. М. Мясичев, В. В. Столін, С. Л. Рубінштейн, В. С. Мерлін).

Сучасний стан вивчення проблеми внутрішньоособистісного конфлікту як чинника адаптації характеризується розглядом взаємозв'язку цих категорій у двох площинах: внутрішньоособистісний конфлікт вивчається як рушійна сила, джерело саморозвитку в процесі адаптації та як провідний індикатор ускладнень адаптації.

Більшість сучасних досліджень присвячена вивченню внутрішньоособистісного конфлікту в аспекті деструктивного перебігу адаптації: концепції життєвих криз (В. В. Козлов, Є. В. Головаха, Р. А. Ахмеров, Т. М. Титаренко); теоретичні та емпіричні дослідження соціальних, психологічних девіацій (С. А. Белічева,

Н. В. Ківенко, О. О. Донченко); численні роботи, що присвячені віковим кризам (Т. В. Драгунова, Н. В. Калініна, С. Б. Кузіков, К. Н. Поліванова, Л. А. Регуш, О. С. Тарновська, Н. Н. Толстих, В. І. Ілійчук, Г. М. Прихожан, І. С. Кон, М. Кле). У рамках цих досліджень внутрішньоособистісний конфлікт розглядається як психологічне явище, що сигналізує про серйозні порушення соціально-психологічної адаптації особистості. Проте в сучасній психології активно обговорюється ідея доцільності і необхідності фази внутрішньої конфліктності, дезінтегрованості для переходу на якісно новий рівень особистісного розвитку (В. В. Козлов, П. В. Лушин, К. Роджерс, В. В. Столін, Т. М. Титаренко, Б. І. Хасан, Т. С. Яценко). У рамках підходів, що акцентують увагу на позитивному потенціалі психологічних конфліктів, у центр вивчення висувається їх трансформуюча, розвивальна функція. Формування нової внутрішньої позиції в ситуації нових соціальних вимог та очікувань відбувається у свідомості людини за умови «смыслового вибуху» (Ю. М. Лотман), розв'язання завдань на конфліктний смисл «Я» (В. В. Столін).

Вплив внутрішньоособистісного конфлікту на перебіг адаптації залежить від самовизначення особистості в умовах складної взаємодії зовнішніх (соціально детермінованих) і внутрішніх (індивідуально-особистісних) чинників. Питання чіткого виділення ролі внутрішніх та зовнішніх чинників виникнення внутрішньоособистісного конфлікту, переходу його в негативну критичну фазу залишаються малодослідженими. Перспективним для дослідження внутрішньоособистісного конфлікту як чинника соціалізації є ситуаційний підхід (А. Анцупов, Л. Ф. Бурлачук, Н. Ендлер, Є. Ю. Коржова, Д. Магнуссон, А. Шипілов), який передбачає розгляд системи «людина-соціум» із точки зору ситуаційної взаємодії. Основу розуміння сутності ситуаційної взаємодії становить ідея про вирішальне значення саме суб'єктивного ставлення до ситуації, яке специфічно визначає її зміст і дозволяє класифікувати життєву ситуацію як складну, проблемну, конфліктну, кризову.

За даними літературних джерел, виокремлено декілька рівнів, на яких проявляється внутрішньоособистісна конфліктність як характеристика ситуаційної взаємодії: внутрішньоособистісні ускладнення, власне внутрішньоособистісні конфлікти, внутрішньоособистісні кризи [2]. Психологічні змісти внутрішньоособистісних конфліктних переживань мають високий ступінь індивідуальної диференціації і тим самим визначають унікальність їх сприйняття та інтерпретації конкретною людиною. Індикатором переходу з одного рівня внутрішньоособистісних ускладнень на інший виступає вразливість системи самоставлення перед конфліктним контекстом внутрішнього досвіду. Характер адаптації студента визначається тими внутрішніми моделями переживання та вирішення внутрішньоособистісних ускладнень, які формуються у свідомості та складають основу індивідуального досвіду.

Слід зазначити, що соціально-психологічна адаптація включає:

1. Реалізацію механізму взаємодії особистості із мікросередовищем шляхом певного пристосування до неї через спілкування, поведінку, діяльність;
2. Засвоєння норм, моральних цінностей найближчого позитивного соціального середовища шляхом їх раціонального усвідомлення або шляхом інтеріоризації;
3. Досягнення стану адаптивності суб'єкта шляхом установалення динамічної рівноваги між його особистісними установками та очікуваннями середовища при наявності контролю з його боку.

Процес адаптації молоді відбувається під впливом соціуму в широкому розумінні (весь комплекс соціальних, економічних і культурних умов життя) – макросередовища і під впливом найближчого соціуму, в якому безпосередньо відбувається процес формування особистості (сім'я, студентська група, вулична компанія) – мікросередовища.

Упродовж початкових курсів складається студентський колектив, формуються навички й уміння раціональної організації розумової діяльності, виробляється оптимальний режим праці, дозвілля і побуту, встановлюється система роботи з самоосвіти і самовиховання професійно значущих якостей особистості. Адаптація протікає на декількох рівнях: як пристосування до нової системи навчання, до зміни режиму праці і відпочинку, до входження у студентський колектив. Усе це супроводжується істотною перебудовою життя студентів, їхніх психічних і фізіологічних станів.

Різка зміна багаторічного, звичного робочого стереотипу, основу якого складає відкрите І. П. Павловим [3] психофізіологічне явище – динамічний стереотип, іноді приводить до нервових зривів і стресових реакцій. Через це період адаптації, що пов'язаний зі зламом колишніх стереотипів, може на початку обумовити порівняно низьку успішність, труднощі у спілкуванні. В одних студентів вироблення нового стереотипу проходить ривками, у других – плавно. Безсумнівно, особливості цієї перебудови пов'язані з характеристиками типу вищої нервової діяльності, однак соціальні чинники мають тут вирішальне значення.

У процесі адаптації першокурсників до умов навчання у ВНЗ звичайно виділяються такі проблеми: негативні переживання, що пов'язані з відходом учорашніх школярів від щільного колективу з його взаєминами, до яких уже встигли звикнути, невизначеність мотивації вибору професії, недостатня психологічна підготовка до неї; невміння здійснювати психологічне саморегулювання поведінки і діяльності, що посилюється відсутністю повсякденного контролю зі сторони вчителів; пошук оптимального режиму праці й відпочинку в нових умовах; налагодження побуту і самообслуговування, особливо при переході з домашніх умов у гуртожиток; відсутність навичок самостійної роботи, невміння конспектувати, працювати з першоджерелами, каталогами.

Усі ці труднощі різні за своїм походженням. Одні з них об'єктивно неминучі, другі носять індивідуальний характер і пов'язані зі слабкою підготовкою. Для вироблення тактики і стратегії, що забезпечують оптимальну адаптацію студента до умов навчання у ВНЗ, важливо знати життєві плани й інтереси першокурсника, систему домінуючих мотивів, рівень домагань, самооцінку, здатність до свідомої регуляції поведінки тощо.

Дані психодіагностики необхідні куратору, працівникам психологічної служби навчального закладу і самому студенту. Однак специфіка занять у ВНЗ така, що в куратора групи або курсу менше можливостей безперервного спілкування зі студентом, ніж у класного керівника і вчителів школи з учнем. Викладач, який читає лекцію для потоку, природно, не може враховувати індивідуальний темп засвоєння кожного студента, здатність кожного до аналізу і синтезу, рівень розвитку мислення. Викладачам важче помітити зміни психічних станів студента у стресових ситуаціях (залік або іспит), уже хоча б тому, що їм немає з чим порівняти – слухаючи лекцію студент «розчинений» у загальній масі аудиторії. Не дивно, що багато студентів-першокурсників, які відчували ще вчора увагу й опіку шкільних учителів, в умовах ВНЗ спочатку почувають себе дискомфортно. Нові умови діяльності їх у ВНЗ – це якісно нова система відносин відповідальної залежності, де на перший план виступає необхідність самостійної регуляції своєї поведінки, наявність тих ступенів свободи в організації своїх занять і побуту, що ще недавно були їм недоступні.

Наприкінці першого року навчання біля третини студентів усе ще не можуть повною мірою включитися в навчальний процес. Це має свої психологічні підстави. Школяру, що виробив стереотип режиму навчальної діяльності на уроці, доводиться з

перших днів переборювати його у ВНЗ. Недостатня увага до вироблення продуктивного стилю мислення у школярів приводить до того, що навчальний процес у ВНЗ змушений спиратися на репродуктивне мислення першокурсників, що не дає можливості приймати оптимальні рішення в нестандартних ситуаціях і легко адаптуватися в мінливих умовах діяльності [4].

Соціально-психологічна адаптація – це засвоєння молодого людиною норм студентського життя, включення її в систему міжособистісних відносин групи. Цей процес пов'язаний безпосередньо з участю студента в органах самоврядування групи, ВНЗ; факультативах, секціях. Член студентського парламенту, студради, профорг групи, відповідальний за спортивний сектор, санітарно-естетичний стан, культмасову роботу – усі ці різновиди суспільне корисної діяльності, до яких студент залучається з перших днів навчання, сприяють подоланню труднощів соціально-психологічної адаптації, включенню студента у складну систему міжособистісних відносин відповідальної залежності, формування його активної життєвої позиції, дає навички організатора; це можливість реалізації всіх прав і обов'язків, що закладені в соціальних ролях.

Адаптація кожного студента протікає по різному. Юнаки і дівчата, що мають виробничий стаж, легше і швидше адаптуються до умов студентського життя і побуту, вчорашні школярі – до академічної роботи [5]. Для кращої адаптації першокурсників до нових умов навчання у ВНЗ доречно організовувати систему спеціальних заходів, наприклад: ритуал «Посвята у студенти», читання курсу «Вступ до спеціальності», виступи у групах провідних викладачів; знайомство з історією навчального закладу і випускниками, які прославили його; організація консультаційних пунктів у гуртожитках силами викладачів і студентів-старшокурсників.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Адаптація студента до умов навчання у ВНЗ є складним соціально зумовленим явищем, для якого характерна діалектично суперечлива єдність трьох рівнів адаптивної поведінки: біологічного, психологічного та соціального при провідній визначальній ролі останнього. Соціально-психологічна адаптація спричиняється змінами взаємодії студента з навколишнім середовищем. На основі теоретичного аналізу концептуальних та емпіричних напрямів дослідження адаптації студентської молоді визначаються структурні складові моделі внутрішньоособистісного конфлікту – це два взаємозалежні компоненти індивідуального досвіду: когнітивно-емоційний і когнітивно-мотиваційний. Зміст когнітивно-емоційного компоненту виражається смисловим наповненням та інтенсивністю конфліктних переживань, обумовлених труднощами дорослішання, системою самоставлення, когнітивно-мотиваційного – спрямованістю особистісної активності в студентському віці.

Отримані дані не вичерпують усіх аспектів досліджуваної проблеми. Перспективу подальших досліджень із зазначеної проблеми складають питання визначення чинників та умов профілактики внутрішньоособистісних конфліктів студентів, що зумовлені дефіцитом партнерських відносин із викладачами та однолітками, дефіцитом особистісного і професійного самовизначення, розроблення програм психологічного супроводу студентів-початківців і старшокурсників.

Список використаної літератури

1. Донченко Е. А. Личность. Конфликт. Гармония / Е. А. Донченко, Т. М. Титаренко. – К. : Политиздат Украины, 1989. – 174 с.
2. Абульханова-Славская К. А. Деятельность и психология личности / К. А. Абульханова-Славская. – М. : Наука, 1980. – 336 с.

3. Павлов И. П. Ответ физиолога психологам. Собр. соч. : В 14 т. / И. П. Павлов. – М., 1951. – Т. 2.
4. Кон И. С. В поисках себя. Личность и ее самосознание / И. С. Кон. – М. : Политиздат, 1984. – 335 с.
5. Асмолов А. Г. Психология личности / А. Г. Асмолов. – М. : МГУ, 1990. – 367 с.
6. Анцупов А. Я. Введение в конфликтологию / А. Я. Анцупов, А. А. Мальшев. – К. : МАУП, 1996. – 103 с.
7. Бандурка А. М. Конфликтология : учеб. пособие [для вузов] / А. М. Бандурка, В. А. Друзь. – Харьков : Фортуна-Пресс, 1997. – 335 с.
8. Божович Л. И. Проблема конфликта в подростковом возрасте / Л. И. Божович // Вопросы психологии. – 1978. – № 2. – С. 25–37.
9. Выготский Л. С. История развития высших психических функций / Л. С. Выготский // Выготский Л. С. Собр. соч. : В 6 т. – М. : Педагогика, 1983. – Т. 3. – 328 с.
10. Герасимова Н. Є. Сучасні погляди на проблему дослідження внутрішньоособистісного конфлікту / Н. Є. Герасимова // Психологія : зб. наук. пр. – К., 2001. – Вип. 13. – С. 63–68.
11. Герасимова Н. Є. Психологічний аналіз факторів, що негативно впливають на формування особистості студента ВНЗ / Н. Є. Герасимова // Психологія : зб. наук. пр. – К., 2002. – Вип. 15. – С. 329–336.
12. Гущина Т. Ю. Конфліктна компетентність як суттєва складова викладання психолого-педагогічних дисциплін : п'ята Міжнародна науково-методична конференція [«Викладання психолого-педагогічних дисциплін у технічному університеті: методологія, досвід, перспективи»], (Київ, 25–26 жовтня 2007 р.). – К., 2007. – С. 23
13. Ложкин Г. В. Практическая психология конфликта / Г. В. Ложкин, Н. И. Повякель. – К., 2000. – 255 с.
14. Ложкін Г. В. Внутрішньоособистісний конфлікт самоіндетифікації: тези міжн. наук.-практ. конф. [«Демографічна ситуація в Карпатському регіоні : реальність, проблеми, прогнози на ХХІ століття»] / Г. В. Ложкін, О. С. Герасимчук. – Чернівці; Київ, 1996. – С. 392.
15. Мишина Т. М. К исследованию психологического конфликта при неврозах // Неврозы и пограничные состояния / Т. М. Мишина. – Л. : Изд-во Ленинградского научно-исследовательского психоневрологического ин-та им. В. М. Бехтерева, 1972. – С. 35–38.
16. Пірен М. Основи конфліктології / М. Пірен. – К., 1997. – 210 с.
17. Скотт Д. Г. Конфликты. Пути их преодоления / Д. Г. Скотт. – К., 1991. – 191 с.
18. Фрейд А. Психология «Я» и защитные механизмы / А. Фрейд. – М.: Педагогика, 1993. – 140 с.
19. Хомич Г. С. До проблеми надання психологічної допомоги депревованій особистості / Г. С. Хомич // Психологія : зб. наук. пр. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2002. – Вип. 18. – С. 31–35.
20. Хорни К. Ваши внутренние конфликты / К. Хорни. – СПб. : Лань, 1997. – 212 с.
21. Чепелева Н. В. Динамика внутренних конфликтов студентов в процессе их профессиональной идентификации : матеріали 3-ї Міжнар. наук.-практ. конф. [«Конфлікти в суспільстві : діагностика і профілактика»] / Н. В. Чепелева, Н. И. Повякель. – Київ; Чернівці, 1995. – С. 391–394.

References

1. Donchenko, E.A. & Titarenko, T.M. (1989). Personality. Conflict. Harmony. Kyiv : Politizdat Ukraine (in Russ.)
2. Antsupov, A.Y. & Malyshev, A.Y. (1996). Introduction to Conflict. Kyiv: AIDP (in Russ.)
3. Pavlov, I.P. (1951). A physiologist psychologists. Coll. cit. : In 14 m. Moscow, V.2. (in Russ.)
4. Kon, I.S. Finding himself. Personality and its identity (1984). Moscow : Politizdat (in Russ.)
5. Asmolov, A.G. (1990). Personality Psychology. Moscow : MGU (in Russ.)
6. Abulkhanova-Slavskaya, K.A. (1980). Activities and Personality Psychology. Moscow : Nauka (in Russ.)
7. Bandurka, A.M. & Druz, V.A. (1997). Conflict: A Handbook manual for schools. Kharkov : Fortune Press (in Russ.)
8. Bozovic, L.I. (1978). Problem of conflict in adolescence. Questions of psychology (Voprosi psihologii), 2, 25-37 (in Russ.)
9. Vygotsky, L.S. (1983). History of development of higher mental functions. Coll. cit.: In 6t. Moscow: Education, v. 3 (in Russ.)
10. Gerasimova, N.E. (2001). Modern views on the issue of research interpersonal conflicts. Psychology: Scientific works. Kyiv, vol. 13, 63-68 (in Ukr.)
11. Gerasimova, N.E. (2002). Psychological analysis of the factors affecting the formation of student university. Psychology: Scientific works. Kyiv, vol. 15, 329-336 (in Ukr.)
12. Guschina, T. (2007). Conflict competence as an essential component of teaching psycho-pedagogical disciplines. Fifth International Scientific Conference "Teaching psychological and pedagogical disciplines in the technical university: methodology, experience, perspectives" 25–26 October. Kyiv, 23 (in Ukr.)

13. Lozhkyn, G.V. & Povyakel, N.I. (2000). Applied Psychology conflict. Kyiv (in Russ.)
14. Lozhkyn, G.V. & Gerasymchuk, O.S. (1996). Interpersonal conflicts of identity. Demographic situation in the Carpathian region: reality, problems, predictions for the XXI Century: Proceedings of Int. scientific-practic. conf. Chernivtsi, Kyiv, 392 (in Ukr.)
15. Mishina, T.M. (1972). The investigation of psychological conflict with nervousness. Neuroses and borderline states. Leningrad: Publishing House of Leningrad Scientific Research Institute of the neuropsychiatric them. Bekhterev, 35-38 (in Russ.)
16. Piren, M. (1997). Basics of Conflict. Kyiv (in Ukr.)
17. Scott, D.G. (1991). Conflict. Ways to overcome. Kyiv (in Russ.)
18. Freud, A. (1993). Psychology "I" and defense mechanisms. Moscow: Education (in Russ.)
19. Khomich, G.S. (2002). The problem of psychological assistance deprivation personality. Psychology: Coll. Science. pr. Kyiv: NUS them. M.P. Dragomanov, vol. 18, 31-35 (in Ukr.)
20. Horney, K. (1997). Your internal conflicts. Sanktpeterburg, Lan. (in Russ.)
21. Chepeleva, N.V. & Povyakel, N.I. (1995) Dynamics Internal conflicts students in the process s Professional Identification // Conflicts in society: diagnosis and prevention: Materials 3 Intern. scientific-practic. Conf. Kyiv, Chernivtsi, 391-394 (in Ukr.)

*Одержано редакцією 10.06.2015
Прийнято до публікації 17.06.2015*

Abstract. Gerasimova N. E., Gerasimova I. V. To the question of intrapersonal conflict in the context of freshman adaptation to the conditions of education in higher educational establishment.

Introduction. The article reviews the current state of studying the problem of interpersonal conflict as a factor of adaptation, characterized by consideration of the relationship of these categories on two levels: intrapersonal conflict is studied as a driving force, a source of self in the process of adaptation and as a leading indicator of complications adaptation. It is determined that the impact of interpersonal conflict in the course of adaptation depends on self-identity in a complex interaction of external (socially determined) and internal (individual personality) factors. It is indicated that psychological content of intrapersonal conflict experiences have a high degree of individual differentiation and thus determine the uniqueness of perception and interpretation of a specific person. An indicator of the transition from one level to another intrapersonal difficulties acts vulnerability to conflict self-awareness context of inner experience.

Purpose. To identify the characteristics of interpersonal conflicts influence on students adaptation.

Methods. Theoretical analysis of domestic and foreign scientific sources, teacher observation, interview and diagnosis of psychological defense mechanisms are used.

Results. The nature of students adaptation is determined by the internal model and solve interpersonal experiences complications, which are formed in the mind and form the basis of individual experience. Based on the theoretical analysis of conceptual and empirical research directions of students adaptation defined the structural components of the model internally personal conflict – two interdependent components of individual experience. Prospects for further studies of this problem make the determination of factors and conditions intrapersonal conflict prevention students due to shortage of partnerships with teachers and peers, lack of personal and professional self-development program of psychological support of freshmen and seniors.

Originality. The essence of interpersonal conflicts in the process of students' social adaptation to the Universities conditions investigated specific connections links between these phenomena and non-justed factors that cause it.

Conclusion. Based on the theoretical analysis of conceptual and empirical research directions adaptation of students defined structural model components of interpersonal conflicts – two interdependent components of individual experience: cognitive-emotional and cognitive-motivational. Content cognitive-emotional component expressed semantic content and the intensity of conflicting feelings caused by the difficulties of growing up, attitude to the system itself, cognitive-motivational – direction on personal activity in the student age.

Key words: *intrapersonal conflict, socialization, social situation of development, conflicting emotions, conflict, social adaptation, personal activity.*